

Yeni milenyumda Türkiye'nin sevdiği yazarlar

Cem Erciyes

Yeni bin yılın başlangıcı Türk edebiyatında yepyeni bir dönem oldu mu? Bunu içindeyken kestirmek zor. Ama yeni bir yazar kuşağının kendini ortaya koyduğu bir dönem oldu, bu kesin. Geride bıraktığımız sekiz yıl, 90'larda ilk yapıtlarını veren bir çok ismin, iyi bir yazar olarak kendini kanıtladığı bir dönemdi. Okuma, yazma alışkanlıkları geri dönülmez bir şekilde değişirken bu değişimin içinde Türk edebiyatının önceki dönemlerinden çok farklı bir atmosfer oluştu. Toplumcu gerçekçi akımın güçlü yazarları 90'lar ve sonra 2000'lerde etkilerini neredeyse tamamen yitirirken artık akımlardan ve gruplardan söz edemeyeceğimiz, sadece tek tek yazarların olduğu bir dönem başladı. Bu dönemde Türkiyeli okurun ilgisi edebi türler içinde özellikle romana odaklandı. Öykü ve şiir, edebiyat dünyasının içinde yazılıp okunarak gelişirken, roman edebiyatın kitlelere açık yüzü olarak etkisini daha da artırdı.

Bu yazıda 2000'lerin edebiyatını belirleyen koşullardan söz edeceğim. Ardından bu dönemde ortaya çıkan çoğu 40 yaşın altında (Elif Şafak, Tuna Kiremitçi, Sema Kaygusuz, Hakan Günday) sekiz yazardan söz edeceğim. Türk edebiyatında artık Alman okurun da çok iyi tanıdığı Orhan Pamuk, Yaşar Kemal gibi isimlerden söz etmeyeceğim. Ya da 90'larda çıkışını tamamlayıp 2000'lere olgun birer yazar olarak giren (yine Almanca'ya pek çok kitapları çevrilen) çok sevdiğim Hasan Ali Toptaş, Ahmet Ümit gibi yazarların da fazla üzerinde durmayacağım. Türk edebiyatının artık birer klasiği sayılan ve Almanca'da yeterince yer almadıklarını düşündüğüm Murathan Mungan, Adalet Ağaoğlu, Selim İleri, Tahsin Yücel, Leyla Erbil, Latife Tekin gibi harika yazarlara da değinmeyeceğim; onları tanıtan çok iyi başka yazılar okuyacağınız umuduyla..

Ortak siyasi eğilimler sona erdi

2000'lerde Türk yazarlar için söylenebilecek ilk ve en önemli şey, 40'lardan itibaren 10 yıllık dönemler halinde gruplanan diğer kuşaklardan farklı olarak belli bir siyasi duruşun etrafında toplanmadıklarıdır. Son dönemde ne 30'ların Cumhuriyet'i kuran aydınlanmacı duruşu, ne 40'ların ve 50'lerin toplumcu yaklaşımları ne de 70'lerin sosyalist gerçekçiliği gibi baskın eğilimlerle ifade edilebilecek bir edebi atmosferimiz var. Türkiye'nin etkili entelektüellerinden Ahmet Oktay'ın sözünü ettiği "Cumhuriyet dönemi yazını etkileyen, metinlerin alt katmanlarına sızarak derin yapıyı kuşatan ideolojik yönelişler" yeni milenyumda yerini ideolojik tartışmaların, ekiplerin ve akımların dışında bireysel duruşların olduğu bir edebiyata bıraktı.

Türkiye aydını 1980’de askeri darbeye sarsılıp büyük bir baskı altına alındı, ardından 90’larda tüm dünyayla birlikte yaşanan siyasi dönüşümde yalnızlaştı. Anti demokratik uygulamaların sürdüğü, Kürt ve İslami siyasallaşmaların yoğunlaştığı bir toplumda, 80 öncesi dönemin önemli yazarları siyasi kimliklerini güçlkle de olsa korudular. Ama bu sürecin yetiştirdiği yeni bir yazar topluluğu, daha çok kentli kimliğine sarıldı ve kimliğini, edebi ifade biçimlerini post modernizmin eleştirel söylemi içinde oluşturmaya başladı. 90’ların ikinci yarısından itibaren edebi ortamda varlık göstermeye başlayan, okurun da ilgi gösterdiği yazarların çoğunda modernizmin entelektüel ve sosyal dayatmalarıyla ve dolayısıyla Cumhuriyet tarihiyle hesaplaşmanın izlerini görmek mümkün. Tarih, daha gözde bir konu halini alırken, dil ve anlatım biçimlerinde de farklı eğilimler görülmeye başlandı. Aydınlanmacı yazarların kaçındığı, Arapça ve Farsça kökenli, Osmanlı döneminden gelen eski sözcükler rahatlıkla kullanılır oldu. Dünya edebiyatındaki eğilimlere de uygun biçimde ‘yazarın’ anlatıma girip çıktığı, kurgunun düz akmayıp karmaşıklaştığı ya da metnin yoğunlaşıp daha şiirsellettiği biçimleri tercih edenler, güncel edebiyatın gözde yazarları arasında daha çok yer almaya başladılar. Türk yazarları toplumsal meselelerden, siyasetten vazgeçemediler belki ama bireysel meseleler, kent yaşamındaki yalnızlıklar ve bireysel başkaldırıları en gözde temalar olarak öne çıktı. İster aşk hikayeleri olsun, ister aile hikayeleri ve hatta politik romanlar, kahramanların kendi kimlik ve iç dünyalarının çatışmalarını ifade etmeye çalışan öykü ve romanlar çokça yazılıp okunuyor. Yayıncılık, reklamcılık gibi yaratıcı işler kadar büyük plazaların kimi çok uluslu şirketlerinde de çalışan yeni bir beyaz yakalı kesimin yaşam biçimi bu iç çatışmaların en gözde alanlarından birisi. Bugün Türk edebiyatında, İstanbul’un bohem yaşamında geçen pek çok roman var. Sadece bohem yaşam değil, alt kültürü anlatan, sokak çocuklarını, uyuşturucu bağımlılarını, hayat kadınlarını konu alan pek çok yapıt da üretildi. Bunların önemli bir kısmı bizzat yaşadığı hayatı anlattığı için, az önce sözünü ettiğimiz bireysel hikayelerin içinde ele alınabilir. Gerçi kendi yaşadıklarını anlatan bir çok yazar, bir iki kitap sonra yazmayı sürdürmeyip edebiyatta güçlü bir ‘under ground’ soluk oluşturmamadılar. Burada Sarp Bengi ve Gönül Kıvılcım’ın adını anmak gerek. Ama Vecdi Çıracıoğlu ve Hakan Günday gibi bu tür temaları ele alarak yazmayı sürdürenler oldu.

Milliyetçilik furyası

2000’lerin ikinci yarısından itibaren Türkiye’de bir milliyetçi dalga yükselmeye başladı. Avrupa Birliği’nin Türkiye’nin üyelik sürecini zorlaştırması, ABD’nin gücünü hemen yanibaşımızdaki Irak’ı işgal ederek göstermesi Türkiye toplumunda yalnızlık duygusunu ve ulusal kimliği güçlendirdi. İşte tam bu sırada milliyetçi romanlar yazılmaya başlandı. Bu dönemin iki fenomeni, Türkiye’nin ABD tarafından işgal edilmesini anlatan Metal Fırtına ile Türk Kurtuluş Savaşı’ndaki kahramanlık hikayelerini aktaran Şu Çılgın Türkler oldu. Her iki roman da yüzbinlerce sattı ve uzun

süre kendinden söz ettirdi. Ama ne Metal Fırtına'yı yazan Burak Turna-Orkun Uçar ikilisi ne de Şu Çılgın Türkler'in yaratıcısı Turgut Özakman, bu politik ve didaktik kitapları ile edebiyat dünyasında bir kabul görebildi.

Bu arada Türkiyeli okur da değişmişti. 2000'lere Türkiye büyük bir ekonomik krizle girdi. Ama aslında okur kitlesi farkedilir biçimde büyümüşü ve krizin etkileri azalır azalmaz, 2001 yılından itibaren Türkiye yayıncılığında önemli değişiklikler yaşanmaya başladı. Toplam kitap satışları, kitap çeşitliliği artıyordu. 90'larda (ders kitaplarıyla birlikte) 15 bin çeşit kitap yayımlanan Türkiye'de bu rakam 2000'lerin ikinci yarısında 30 bine ulaştı. Bir zamanlar 5-10 bin satan kitap 'best seller' sayılırken her yıl 50, 100 bin gibi rakamlara ulaşan bir kaç kitap yayımlanmaya başlandı. Ahmet Altan, Ahmet Ümit, Orhan Pamuk, Elif Şafak, Ayşe Kulin, Murathan Mungan gibi kimi yazarların gerçek birer stara dönüşmeleri, medyanın onlara gösterdiği ilgi, kitaplarının reklam kampanyalarıyla yayımlanmaları ve bu yazarların, eskinin o 'cefakar yazar' tipinin tersine yazdıklarıyla geçinebilen ve çok da saygı gören birer entelektüel profili oluşturmaları, yazarlar ve yazmak isteyenler üzerinde farklı bir etki yarattı. Yazarlık, özellikle roman yazarlığı gözde bir uğraş halini almaya başladı.

2000'lerin ortalarından itibaren, genç ve yeni yazarların en gözde türü hiç tartışmasız 'roman'dı. (Burada geniş bir parantez açıp elbette en çok okunan kitapların güncel siyasi gelişmeler, aşk, psikoloji gibi popüler konular ve ulusalcı duygulara seslenen komplo teorileri, kahramanlık hikayeleri hakkında yazılmış kitaplar olduğu gerçeğini belirtmem gerek. Ama biz bu yazıda sadece edebiyattan söz edeceğiz...)

Cumhuriyet tarihinin roman rekoru

2004 yılı Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en çok roman yazılan yılı oldu. O yılın sonunda, Radikal Gazetesi'nin Kitap ekinde araştırmacı ve eleştirmen A. Ömer Türkeş, tam 274 yeni roman yayımlandığı duyurmuştu. Bu sayı bir sonraki yıl 284'e, 2006'da 349'a çıkacaktı. Üstelik bu kitapların içinde azımsanmayacak sayıda 'ilk kez roman yazan' vardı (2006'da çıkan 349 romanın 174'ü 'ilk roman'dı.) Bu romanların ve yazarlarının ilgi alanlarına yine Ömer Türkeş'in incelemesine bakarak değinelim: "İlk romanlarda ilgi alanları –gerek içerik, gerek roman türü açısından- büyük bir çeşitlilik sergiliyor. Birincilik yine kadın-erkek ilişkilerini ve uzak tarihleri anlatanlarda; türüne ve konusuna bakmaksızın kırk altı romanda aşkı arayan, bulup da nasıl yaşayacağını bilmeyen insan hayatlarına rastladım. İntihar eden roman kahramanları (9 roman), uyuşturucu problemleri (5 roman), psikolojik sıkıntılar (14 roman) 2006'da bunalım izleğinin

revaçta olduğunu kanıtlıyor. Antik çağdan cumhuriyet tarihinin ilk dönemlerine uzanan otuz iki tarihi roman çıkıyor karşımıza.” (Radikal Kitap, 15.12.2006)

Bu ilk romanların önemli bir kısmı yeni yazarları haber verdi bize. Ama aralarında, öykü gibi farklı türlerde kendini kanıtlamış yazarlar da vardı ve roman türünde de ne kadar başarılı olduklarını gösterdiler. Mesela usta öykücü Sema Kaygusuz’un yakında Almanya’da çıkacak kitabı Yere Düşen Dualar, 2006’nın ‘ilk roman’larından biriydi...

Göç edebiyatı yapmayan göçmenler

Artık sonuna yaklaştığımız 2000’lerde, 90’ların ortaya çıkarttığı yazar kuşağı etkinliğini artırdı. 2000’li yıllarda edebiyat sadece İstanbul merkezli kalmadı yavaş yavaş İstanbul dışına da çıkmaya başladı. Anadolu’nun farklı bölgelerine, kentlerine ait hikayeler kadar çok evrensel konuları böyle farklı coğrafyalara taşıyan yazarlar okumaya başladık. Mesela Kayserili yazar Gürsel Korat ait olduğu Orta Anadolu coğrafyasında geçen tarihi romanlarla önemli bir yer edindi kendisine. Kapadokya’yı ve tarihini merkeze alan, coğrafyalar arası gezinen Güvercine Ağıt, Kalenderiye gibi romanlar yazdı. Belki de bir ‘underground’ yazar sayabileceğimiz Semra Topal, cinselliği bir anlatım ögesi olarak kullandığı o ‘şiddetli’ romanlarından sonuncusunda coğrafya olarak Adana’yı seçti...

Türkiyeli yazarlar İstanbul’un dışına çıkıp Anadolu’da geçen romanlar yazdıkları kadar, başka ülkelerde geçen hikayeler de anlatmaya başladılar. Özellikle kişisel hikayelerinde yabancı ülkeler önemli yer tutan yazarlar, anlatılarına küreselleşmenin hareketlendirdiği bireyleri kattılar. Mesela bir süre ABD’de yaşayan Elif Şafak’ın son üç kitabı da (Araf, Baba ve Piç ve Siyah Süt) ya tamamen ya da kısmen Amerika’da geçer. Hakan Günday’ın Kinyas ve Kayra’sı bir seyahat romanı gibidir, uzun yıllar Almanya’da yaşayan Oya Baydar’ın neredeyse tüm romanlarında Avrupa, bir sürgün yeri olarak mutlaka vardır.

Batıya giden İstanbullu yazarın ya da İstanbul’da yaşayan Anadolu kökenli yazarın bir nevi göçmen olduğunu söylemek mümkün. Ama günümüz Türk edebiyatında ‘göç’ olgusunun izini sürmek o kadar kolay değil. 50’lerden itibaren kırdan kente göç, Türkiye’nin sosyal analizinde en önemli olgulardan biridir. Göçe bağlı sosyal değişim ve çatışmalar sonraki dönemlerin toplumcu yazarları tarafından çokça ele alındı. 80’lerle birlikte göç daha farklı bir olgu halini almaya başladı. Kentlerin etrafı, artık gecekondu semtleri olmaktan çıkmış kalabalık yeni yaşam alanlarına dönüşmüştü. Bu alanlardaki muhafazakarlaşma, Türk siyasetinin analizinde, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) gibi

bir sonucun değerlendirilmesinde önemli bir olgudur. Ama ana akım edebiyat henüz bu değişimi yeterince ele almış değil. Günümüz Türk edebiyatında, kentlerin periferisi ve onu oluşturan ‘göç’ temel bir mesele olarak gözde bir konu değil. Belki de yakın bir gelecekte bu konuyu İslamcı çevrelerin okuyup yazdığı romanlarda daha açık ve yoğun biçimde görebileceğiz.

Almanya’daki Türk yazarlar

Göç kavramının Türkiye’de ilk anlamı büyük kentlere gitmekse ikinci anlamı Almanya’ya gitmektir. Siyasi göçmenler özellikle 80’lerde edebiyatta etkili oldu. Demir Özlü, Nedim Gürsel, Ataoğul Behramođul, Nihat Behram, Oya Baydar ve Mehmet Uzun, gönüllü ya da zorunlu göçmenler olarak yaşadıklarını yazdıklarına aktardılar. Almanya’daki işçi sınıfını en iyi anlatanlardan biri köy romanlarıyla tanınan, Fakir Baykurt oldu. Tüm bu isimler Türkiye’de yetişmiş yazarlar olarak Almanya’yı anlattılar. Almanya’da yetişen yazarların ise güncel Türk edebiyatında yeterince yer edinebildiklerini söyleyemeyiz.

Emine Sevgi Özdamar, çok okunan değil ama edebiyat dünyasında tanınan bir yazardır. Tıpkı Zafer Şenocak, Habib Bektaş, Akif Pirinççi gibi (Şimdi aralarına beğenilen bir öykü kitabı çıkartan Menekşe Toprak da katılacak gibi gözüküyor). Ama mesela Feridun Zaimođlu Almanya’da çok popüler olmasına karşın Türkiye’de ne okurların ne de edebiyatçıların pek ilgisini çekmedi. Zaimođlu’nun, Almanya’daki Türk yazarları anlamakta iyi bir örnek olduğunu düşünüyorum. Yazdıklarıyla Almanya’daki göç ve göçmen meselesine dair açılımlar getiren ve böylece hem Almanların hem de bu ülkedeki Türklerin ilgisini çeken bir isim Zaimođlu. Türkiye ise neredeyse herkesin bir yakını Almanya’da olmasına rağmen bu olguya sanıldığından çok daha ilgisizdir. Almanya’daki Türk yazarların temaları bu nedenle ilgi görmez. Biçimsel olarak da Zaimođlu, Türkiye’deki edebiyat okurunun beğenisini kazanabilmiş bir yazar olmadı. Almanca ya da Türkçe yazan ve bu ülkede faal olan pek çok yeni, genç yazara Türkiye’nin ilgisizliğini bu örnek açıklıyor bence.

2000’li yıllarda Türkiye’nin edebiyat ortamındaki hakim atmosferden söz ettik. Şimdi de bu ortamda öne çıkan okurun da edebiyat çevrelerinin de ilgisini çeken sekiz yazara bakalım.

Tuna Kiremitçi’nin mütevazı tebessümü

Tuna Kiremitçi, 2000’lerin en ilginç yazarlarından biri. 2002 ve 2003 yıllarında çıkan ilk iki romanı okurdan öyle büyük bir ilgi gördü ki kısa zamanda bir fenomene dönüştü. Git Kendini Çok

Sevdirmeden adlı romanı yayıncısı tarafından sessiz sedasız yayımlandıktan sonra kısa sürede çok satanlar arasına girdi. Okur, bir dönem sevilen bir müzik grubunda da çalmış, artık reklamcılık yapan bu yakışıklı ve mütevazî yazarın yalnızlıklar ve aşklar üzerine yalın ama etkili satırlarını çok sevmişti. Bunun üzerine dönüp Kiremitçi'nin romanını ele alan edebiyat dünyası da Kiremitçi'yi kabullendi. 2003'te çıkan Bu İşte Bir Yalnızlık Var adlı romanı hakkında eleştirmen Ömer Türkeş'in yazdıkları da bunu doğruluyor: "İnsani ilişki eksikliğinin travmalarını, aşkların sınırlarını, kaçınılmaz sonları ile getirmekte çok başarılı tuna iremitçi. Herkesin paylaşabileceği bir ruh durumunu basit cümlelerle can alıcı ayrıntılarla yakalayıyor".

Tuna Kiremitçi, ilk romanı Git Kendini Çok Sevdirmeden'de paralel kurguyla kahramanı Arda'nın hem hayatı tanıdığı gençlik yıllarını hem de hayatı sorguladığı orta yaşını birarada anlatır. İstanbul'da tanıştığı Erturul'la yaşadığı heyecan ve çocuksu maceranın yoğunluğu, 40'lı yaşlarında herşeyini kaybetmiş ve ölüm duygusuyla hesaplaşan Arda'yı tekrar bulduğunda, yaşama bağlanmanın yolunu da gösteriyor.

Bu ilk romanın ardından gelen Bu İşte Bir Yalnızlık Var'da da yine 40'ların başında, yalnız, işsiz bir karakterin hikayesini anlattı Tuna Kiremitçi. Bu kez kahramanı bir müzisyendir. Tuna Kiremitçi'nin yine romantik ama inandırıcı bir atmosfer kurduğu romanı barındırdığı melankoliye rağmen tüm karakterlerine iyimser bir bakışla yaklaşan, böylece hayatı sıkıntıların içinde de yaşanır kılan anlatımıyla öne çıkmıştı. Bu çok başarılı romanların ardından Tuna Kiremitçi, Yolda Üç Kişi'de üç farklı kuşaktan ve karakterden kişinin yollarını aşk paydasında kesiştiren benzer bir romanla yoluna devam etti. Daha sonra çıkan AŞK Neyin Kısaltması ve Dualar Kalıcıdır kitapları ilk kitapları kadar ilgi çekmediyse de Tuna Kiremitçi hala Türkiye'nin en popüler yazarlarından biri.

Nihilizmin çekiciliği, Hakan Günday

2000'lerde ilgi çeken yazarlardan biri de Hakan Günday oldu. 2000 yılında çıkan ilk romanı Kinyas ve Kayra'yı 24 yaşında yayımlayan Hakan günday, bu kitabıyla okuyucu kitesini oluşturan gençleri, 2000 kuşağını etkiledi. Kinyas ve Kayra'daki nihilizm, aldırmaçlık, kuralsızlık, şiddet ve maceraperestlik bu dönemin gençliğinde fazlasıyla karşılığını buldu. Birer yıl arayla çıkarttığı diğer romanları Zargana ve Piç'de de bu izleği sürdüren Hakan Günday, karakterlerinin tuhaf yaşamları kadar hikayenin bütününe işleyen 'hayat bilgesi' tavrıyla da ilgi çekti. Günday'ın dünyası hayatın yüce hedefler için değil, barındırdığı kötülükler ve acılarına rağmen aklına estiği gibi yaşandığı hikayelerden oluşuyor. Karakterleri, kendi trajedilerini abartarak da olsa yaşayan, genç

aldırmazlar... İster zengin çocukları olup ailelerini cezalandırsınlar, ister ne olduklarını bilmedikleri geçmişlerinin peşinde koşsunlar her defasında içkiye, uyuşurucuya, kadınlara, şiddete kendilerini ve dünyayı cezalandırırcasına düşkün kişilikler. İlk romanı Kinyas ve Kayra'dan son kitabı Azil'e kadar tüm kitaplarının belirleyicisi olan bu atmosfer Hakan Günday'ı kendisine has bir yazar kılmayı bildi. Hakan Günday, romanlarında oradan oraya umutsuzca ve anlamsızca gezen ve karanlığını etrafına yayarak ilerleyen karakterleriyle kimilerine göre Türkiye'nin en önemli underground yazarı. Ben underground edebiyatın salt bir 'kötülük' söyleminden ibaret olmadığı ve Hakan Günday'ın underground olmak için aslında fazla pırıltılı hikayeler anlattığını düşünenlerdenim. Ama şu bir gerçek ki Günday, yazdıklarıyla Türkiye'de bir kuşağın dünyayı algılama biçimine çok denk gelen bir çizgi tutturuyor. Bu nedenle önemsenmesi gereken bir yazar olarak 2000'li yıllarda varlığını ortaya koyuyor.

2000'lerin kraliçesi Elif Şafak

Elif Şafak tabii ki 2000'li yıllarda Türk edebiyatının çıkarttığı en tanınmış isimlerden biri. Türkiye'de çok okunan ve edebiyat çevrelerinde de dikkate alınan bir yazar olduğu kadar yurtdışında da adını uyurmasını bildi. Elif Şafak, Halide Edip Adıvar'dan bu yana, çok okunan romanlarının bazılarını İngilizce yazan ilk Türk kadın yazarı. Aslında Elif Şafak'ın çıkışı 90'ların sonlarıdır. İlk romanı Pinhan 1998'de çıkmış ve bu genç kadının, temasını sufilerden, Osmanlı döneminden alan, dili iki farklı dönem arasında gidip gelen kurgusuyla da farklı bir roman kaleme alması dikkat çekmişti. O yıllarda Elif Şafak çocukluk ve gençliğinin bir kısmını yurt dışında geçirmiş birisi olarak Türkiye'de dile, tarihe ve inançlara duyduğu ilginin yazdıklarını da beslediğini anlatıyordu söyleşilerinde. Nitekim, ardından gelen Şehrin Aynaları ve 2000 yılında çıkan romanı Mahrem de benzer özellikleri taşıyordu. Mahrem, Elif Şafak'ın hala en iyi romanlarından biri olarak edebiyat dünyasındaki yerini sağlamlaştırırken çok satan listelerinde de kendine yer buldu. Görme ve görülme halini ele aldığı, insanların bakışlarından rahatsız olan şişman bir kadının 19. Asırda İstanbul'da geçen hikayesini anlatan bu 'tuhaf' romanın ardından Elif Şafak, 'Bit Palas'ı yazdı. Bit Palas'la birlikte anlamı daha da berraklaşmış, kurguda ustalaşmış ama şiirsel anlatımını yalınlaşımaya başlamıştı. Bit Palas, hayatın kirlerine paslarına, geçmişin sırlarına dair yine sert bir romandı. Mezarlıklar üzerine kurulu bir semtte, kötülüğü, çöpleri evinin dışında tutmaya çalışan insanlara dair bir roman. Her katında birbirinden ilginç ve gizemli insanların oturduğu Bit Palas, etkileyici bir metafor olarak çok beğenildi. Ardından bir süre ABD'de yaşayan Elif Şafak, Boston'da geçen ve İstanbul'da biten bir roman yazdı: Araf. Şafak'ın İngilizce yazdığı ve Türkçe'ye çevrilerek yayımlanan romanı yine Bit Palas gibi çok kişili, çok hikayeli bir romandı. Bu kez ait olma, doğulu ya da Batılı olma gibi kavramlara eğiliyordu. Bu Elif Şafak'ın en az ilgi gören

romanı oldu ama ardından gelen Baba ve Piç, ortalığı birbirine kattı. Elif Şafak bu romanının da İngilizce yazmış, ama Türkçe'ye de kendisi çevirmişti. Kitap aslında iki farklı coğrafyadaki iki ailenin paralel hikayesini anlatırken kadın kimliğine, güçlü bir kadın olarak toplumsal hayatta var olabilmeye odaklanır. Hikayenin barındırdığı Ermeni kimliği ve yolları kesişen iki aileden birinin Türk diğersinin Ermeni olması, kitap boyunca Türk-Ermeni mesesinin ve Ermeni soykırımının ele alınması kitabın bu yönüyle gündeme gelmesine neden oldu. İçinde Ermeni internet sitelerindeki Türkler aleyhindeki sözlerin yer alması, Elif Şafak'ın liberal çıkışlarından rahatsız olanlara yeterli bahaneyi verdi ve Elif Şafak, Türklüğe hakareti cezalandıran Ceza Yasası'nın 301. Maddesinden yargılandı. Neyse ki yalnız Türkiye'de değil ABD ve Avrupa'da da okunan, Orange Ödülü'ne aday gösterilen bir yazarın mahkumiyeti, biraz da uluslararası tepkilerin de yardımıyla söz konusu olmadı, Şafak bu davadan beraat etti. Kitabı ise 2006'nın en çok okunan romanlarından biri oldu.

Elif Şafak, şimdi Türkiye'nin uluslararası ortamda en çok tanınan yazarlarından biri. Alt metinlerinde ve temalarında son derece Türkiyeli bir yazar, üslubunda ve özellikle entelektüel duruşunda son derece evrensel bir kimlik. Bu sebeplerle özellikle artık Türkiye'yi ve doğuyu merak eden Avrupalı okur için çok ideal bir başlangıç. Türk edebiyat birikiminin ve entelektüel yaşamının bir parçası olmayı başaran Elif Şafak hiç kuşkusuz son yılların en önemli bir kaç yazarından birisi.

Bir intikam şiiri Murat Uyurkulak

Murat Uyurkulak'ın 2002'de çıkan ilk romanı Tol, hem şiirsel anlatımıyla hem de sert, siyasi içeriğiyle okuyanları kendine hayran bırakmıştı. Murat Uyurkulak henüz 30 yaşındaydı ve bir çok okur 'uzun zamandır böyle bir şey okumadığından' emindi. Gazetecilik yapan Murat Uyurkulak, yıllardır üzerinde çalıştığı romanında İstanbul'dan Diyarbakır'a bir tren yolculuğunu anlatıyordu. Genç bir düzeltmen, yaşlı bir şairle birlikte hiç durmadan içerek yaptığı bu yolculuk sırasında, sarhoşluğun derinliğinde Türkiye'nin bir kaç kuşak için acı verici olmuş yakın tarihini gözden geçiriyor. Murat Uyurkulak, cinayetlerin, işkencelerin, her tür acımasızlığın kol gezdiği zamanlarda ezilmiş, ruhu derin yaralar alıp savrulmuş insanları, bir zamanlar devrime inananları anlatıyor. Bir yandan ironik bir yandan alabildiğince acı dolu bir dille yazdığı romanı, yayımlandığında çok büyük ilgi gördü. Yıldırım Türker'in "Tol bize her şeyin parçalanabilirliğini hissettirdiği için çok güçlü bir roman. Yazmanın, yaratmanın, varolmanın şehvetini hissettirdiği için" diye andığı bu roman yayımlandıktan bir kaç yıl sonra hemen Almanca'ya da çevrilmişti. Murat Uyurkulak, gecekondular semtlerinde ucuz otellerde yaşayan devrime inanmış ama ruhu yaralanmış karakterleriyle tuhaf bir dünya kuruyor adeta 'politik bir underground' roman yazıyordu. Adını Kürtçe 'intikam' sözcüğünden alan ve alt başlığı 'Bir intikam romanı' olan Tol'dan dört yıl sonra

2006'da ise 'Bir Kıyamet romanı' alt başlığını taşıyan 'Har' çıktı. Yerdekiler ve göktekiler arasında geçen bir hikayeyi anlatırken biraz fantastik bir üslup kazanan roman, bir önceki Uyurkulak romanı gibi yine Türkiye'ye, Türkiye'nin kaybeden ve kaybettirilenlerine dair bir romandı. Türkiye'yi simgeleyen romandaki ülkenin Kürtlerle, Ermenilerle, Rumlarla sorunları bitmek bilmiyor, ülke evlatlarına her tür acımasızlığı yapmaktan çekinmiyor ve yukarıdakiler 'seçilmiş insanı' bulma telaşındayken, aşağıda karmaşa hiç dinmiyordu. Murat Uyurkulak, bu romanında da şiirsel üslubunu sürdürdü; özellikle ironinin payının arttığı, ilginç bir roman olarak okundu Har.

Murat Uyurkulak, alabildiğine politik bir yazar. Türkiye'de toplumsal mücadele veren ve bu uğurda büyük kayıpla veren tüm kuşakların acısını paylaşan, adeta kendinde toplayan bir edebiyatçı. 90'lı yılların dibe vurmuş edebi karakterlerinden farklı olarak, bunu toplumcu bir tepki gibi yaşayan kahramanları aracılığıyla Uyurkulak, bir öfkenin anlatıcılığını etkileyici bir başarıyla üstlendi. Daha ilk romanından kendi özgün dilini kurarak, 2000'ler romanında bir yer edindi.

Öfkeni kendine saklama! Perihan Mağden

Radikal gazetesinde köşe yazarı olarak tanınan Perihan Mağden'in ilk iki kitabı 90'larda yayımlanmışsa da, yazar olarak tanınması 2000'lerde yayımlanan son iki romanıyla oldu. Gazete yazılarına başladığında Haberci Çocuk Cinayetleri ve Refakatçi adlı iki romanı vardı Perihan Mağden'in. 1998'den itibaren Radikal'deki yazılarıyla kısa zamanda büyük ilgi odağı oldu. Yazılarında öznel olmaktan, sevgisini ve nefretini açığa vurmaktan çekinmeyen hali, gündelik hayatı da güncel siyaseti de, popüler kültürü de aynı tonda tartışan yazılarını kendi yarattığı bir dille kaleme aldı Mağden. Sözcüklerin yazımını kendi vurgusunu gösterecek şekilde değiştiren, yabancı sözcükleri, metaforları bol bol kullanan bir köşe yazarı. 2002'de daha sonra filmi de çekilen İki Genç Kızın Romanı'nı yayımladı. 2007'de de Biz Kimden Kaçıyorduk Anne çıktı. İki romanı da çok sattı, çok konuşuldu. Kitapları Almanca'nın da arasında olduğu pek çok dile çevrildi.

Tıpkı çok okunan köşesinde olduğu gibi Perihan Mağden romanları da öfkesini açıkça ortaya koyan metinler. Kadın kahramanlar, bildiğimiz hayatın kuralları, insanları, ilişkileriyle aralarına mesafeler koyan zeki ve güçlü karakterler. İlk romanda sıkı bir dostluk, ikincisinde anne kız ilişkisi hareket noktası, her ikisinde de koruyucu güçlü kadın çok güzel ve şaşkın diğeriyle birlikte yaşıyor serüvenini. Perihan Mağden, ilkesiz hayatlara, sevgisiz insanlara ve ilişkilere acımasız bir eleştiri yöneltiyor romanlarında. Yalın, kolayca okunan romanlar, köşe yazarlığında oluşturduğu dilden de

önemli etkiler taşıyor. Mağden, metne işleyen öfke ve isyan duygusunu, bireysel bir kaçış ya da intikam hikayesine dönüştürüyor.

Günümüzü anlatan bir 68'li, Oya Baydar

Oya Baydar, 60 ve 70'li yıllarda bir devimci olarak aktif siyasi yaşamını, 80 darbesiyle birlikte Almanya'ya kaçarak noktalamak zorunda kalmış bir isim. Tanınmış bir gazeteci olan kocası Aydın Engin'le birlikte uzun yıllar Almanya'da yaşayan Baydar, edebi çıkışını bir yazar için ileri sayılabilecek bir yaşta, Berlin Duvarı'nın yıkılması üzerine bir hesaplaşma olan Elveda Alyoşa ile yapmıştı. Bu kitap, lise yıllarında ilginç romanlar yazarak başladığı edebiyata uzun bir aradan sonra dönüştü aslında. Baydar 2000'lerde yayımlanan romanlarıyla 'politik' konuları ele alan, bu politik çalkantılar içinde yaşamları alt üst olan insanları çok iyi anlatan bir romancı olarak tanındı.

Diğer politik romancılardan farklı olarak, hem varlıklı kesimlerden gelen insanların, hem entelektüellerin hem de yoksul siyasi aktivistlerin yaşamlarındaki kesişim noktalarına bakan, buralarda düğümlenen ilişkileri çözümleyen bir kalem oldu. Bugün hala sıcaklığını koruyan gecekondulardaki devrimci örgütlenmeler, ölüm oruçları, Kürt sorunu gibi siyasi meselerde 'insani' bakış açısının eksikliğini eleştiren romanlar yazdı Baydar. Bu romanlarında zamanın insanlar üzerinde bıraktığı görünmeyen ağırlığı görünür kılabilen psikolojik bir boyut da vardır. Konuları iç içe geçen Sıcak Külleri Kaldı ve Erguvan Kapısı'ndan sonra, yakın zaman önce çıkarttığı Kayıp Söz'le de beğeni topladı. Gençliklerinde devrimci olan ama daha sonra kendilerini kariyerlerine kaptırıp birbirlerini ve oğullarını bir anlamda kaybeden yazar ve bilimkadını karı koca'nın Doğu'ya ve Kuzey Avrupa'ya olan yolculuklarını anlattığı Kayıp Söz adlı romanı Türkçe yayımlandıktan hemen sonra Almanca'da da çıktı.

Titiz bir masal anlacısı Sema Kaygusuz

90'larda öykücü olarak kendini kanıtlayan Sema Kaygusuz, 2000'lerde önce Sandık Lekesi adlı öykü kitabı daha sonra çok beğenilen Yere Düşen Dualar adlı ilk romanıyla varlık gösterdi. Yere Düşen Dualar, Almanya'da Suhrkamp, Fransa'da Actes Sud gibi saygın yayınevleri tarafından yayımlandı. İlk üç öykü kitabında olduğu gibi romanında da zengin diliyle dikkat çekti ve övgü topladı. Öykülerinde, geleneksel Anadolu anlatılarını, efsaneleri, masalları çağrıştıran bir dil kullanan Sema Kaygusuz ilk romanında da biraz masalsı bir atmosfer yaratıyordu. Toplumsal bilinçaltına bakan öykülerin ardından yazdığı bu romanda bir adada, herkesten uzak keni adasını

kuran ve kendi aile hikayesinin içinde bir yolculuğa çıkan bir kadını anlatır. Tabii, yine katman katman, yine okudukça yeni keşiflere olanak sağlayan bir üslupla.

Ofis insanları onu çok sevdi, Hamdi Koç

Edebiyat dünyasının Joyce, Faulkner, Beckett çevirmeni olarak tanıdığı Hamdi Koç, 2002’de popüler bir romancıya dönüştü. Melekler Erkek Olur adlı romanı hem iyi eleştiriler aldı hem de yılın en çok okunan, en medyatik romanlarından biri oldu. Hamdi Koç, 40’larında karısından uzaklaşıp başka ilişkiler yaşamaya başlayan tipik kentli karakteriyle, bu modern yaşamın ve tüm kurumlarının sorgulandığı romanların da en tipik örneklerinedn birini yazmıştı. Ardından yine aşk temasını bu kez daha saf bir haliyle ele aldığı ama o kentli, varıl ama nihilist karakterlerini koruduğu ikinci romanı Çiçeklerin Tanrısı hemen ertesi yıl çıktı. Koç, beş yıldır yeni bir kitap yayımlamıyor...

Türk edebiyatında tanıyacak daha çok yazar var

Kiremitçi, Günday, Şafak, Uyrkulak, Mağden, Baydar, Kaygusuz ve Koç 2000’li yılların çok okunup kendinden söz ettiren isimleriydi, bir yandan da bu dönemin farklı yazar profillerine iyi birer örnek oluşturuyorlar. Ne ortak temalardan ne de üsluplardan söz etmek mümkün, sadece kentlilik, bireysellik gibi kesişme noktaları var.

Bu yazıda hep romanlardan ve romancılardan söz ettim ama roman kadar okunmasa da Türkiye’de çok sayıda öykü kitabı çıkıyor. Öykü, edebiyatın piştiği, yazarların edebiyat uğraşlarını südüdüğü bir tür olarak aslında çok canlı bir atmosfere sahip. Pek çok ‘iyi yazar’ sık sık öykü kitapları yayımlıyor. Burada, çok popüler isimler olmasalar da Türk edebiyatının yeni kuşak yazarları arasında mutlaka adlarının anılması gereken bir grup ismi saymak gerekiyor:

Gündelik dille kurduğu ilişki sayesinde harika diyalogların ve inandırıcı karakterlerin yaratıcısı, kendine sadık bir okur kitlesi edinen Sezgin Kaymaz. 2000’lerde biraz da fantastik ve politik iki romanla kendini kanıtlayan Mine Söğüt. İkisi roman ondan fazla kitabın yazarı, güçlü bir hikaye anlatıcısı Murat Gülsoy. Çok yönlü kalemlerden biri, çevresindeki insanları ve durumları etkileyici biçimde anlatan öykülerin yazarı Ayfer Tunç. Yekta Kopan, Hatice Meryem, feminist edebiyattan söz edilecekse adı mutlaka anılması gereken Müge İplikçi, siyasi romanlarıyla çok önemli bir çıkış yapan, etkileyici bir yazar Ayşegül Devecioğlu. Son yılların en önemli oyun yazarlarından biri olan öykücü Özen Yula, ilk kitabını 20 yaşında yayımladığından bu yana Türkiye’nin önemli

yazarlarından biri olan, 2000'lerde de çok iyi romanlarını okuduğumuz Şebnem İşigüzel ve başarılı öykücüler Nalan Barbarosoğlu, Başar Başarır, Jale Sencak, Onur Caymaz, Sibel K. Türker, Faruk Duman.

Bu yazarların önemli bir kısmını Almanca'da okumak pek kolay değil. Son yıllarda Türk yazarlar yabancı dillere her zamankinden çok daha fazla çevriliyor. Türkiye'ye yönelik ilgi arttıkça Türk edebiyatı da daha çok ilgi çekiyor. Bu ilgi Nobel dahil dünyadaki neredeyse bütün büyük ödülleri kazan Orhan Pamuk'un gittikçe daha çok okunan bir yazar olmasıyla da besleniyor. Türkiye'nin 2008 Frankfurt Kitap Fuarı'nda konuk ülke olması bu anlamda büyük önem taşıyor. Türkiye kendi edebiyatını tanıtmak için çabalıyor. Dört yıl önce Bosch Vakfı'nın desteğiyle Unionsverlag'ın yayımlamaya başladığı Türk edebiyatı dizisi ilk atak oldu. Ardından da Türk hükümetinin TEDA adlı çeviri destek programı sayesinde yüzün üzerinde kitabın çevirisi başladı, pek çoğu yayımlandı. Ancak Türkiye'de yılda yayımlanan roman adedinin 300'ün üzerinde olduğunu bir kez daha hatırlarsak, bir asırlık Türk edebiyatını tanımak için Almanların hala yeterince seçeneği olmadığını da farkederiz. Yine de Frankfurt Kitap Fuarı'nın ve bugüne kadar çevrilen kitapların önemli bir başlangıç oluşturacağını ve zamanla burada sözünü ettiğimiz tüm yazar ve kitapları Alman okurlarla paylaşabileceğimizi umalım.

Cem Erciyes, Radikal gazetesinde Kültür Sanat Editörü ve Radikal Kitap Yayın Koordinatörü olarak çalışmaktadır.